

**ТЕМА 9-10 ІНФОРМАЦІЙНІ
ВІЙНИ. ТЕХНОЛОГІЇ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ,
ГАЗЛАЙНГ...**

(Н.В.ЛЕПСЬКА)

ЗМІСТ

1. Поняття інформаційної війни.

Специфіка сучасних інформаційних війн.

2. Інструментарій інформаційної війни. Інформаційна зброя.

3. Технології пропаганди та «м'якої сили» в сучасних інформаційних війнах.

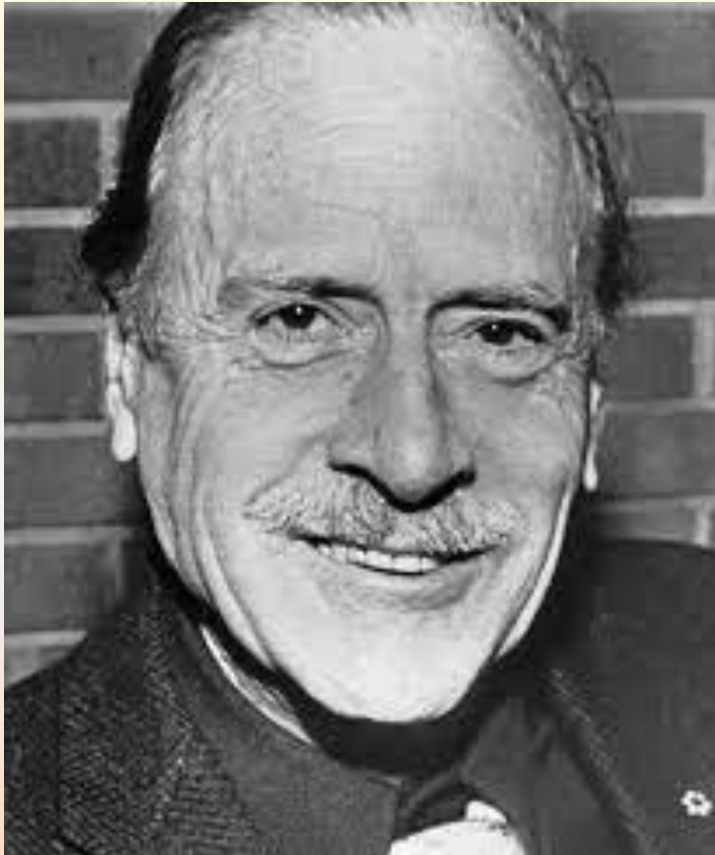
4. Кіноіндустрія як «м'яка сила» в інформаційних війнах.

Фейкові технології.

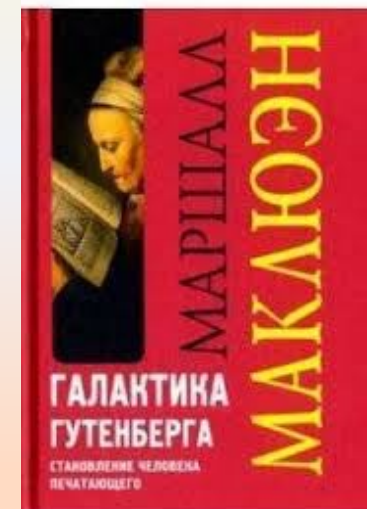
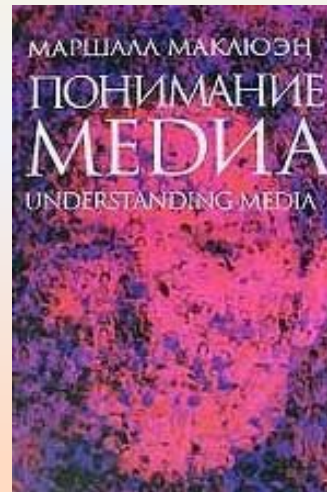

Поняття
інформаційної
війни. Специфіка
сучасних
інформаційних війн.

МАРШАЛ
МАКЛЮЕН
(1911 – 1980)

«Істинно тотальна війна – це війна за допомогою інформації. В наш час економічні зв'язки і відносини все більше набувають форми обміну знаннями, а не обміну товарами. А засоби масової комунікації самі є новими «природними ресурсами», що збільшують багатства суспільства»

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Інформаційна війна - викладення інформації у спосіб, який формує у суспільстві чи групі людей потрібну точку зору, громадську думку, хід взаємодоповнюючих логічних думок, вичерпну систему поглядів щодо окремих питань на користь організатора інформаційної пропаганди.

інформаційна війна:

- спрямована на **трансформацію інформаційного простору супротивника, досягнення інформаційної переваги у забезпеченні національної військової стратегії**
- складається з дій, що **здійснюються з метою/шляхом впливу на інформацію та інформаційні системи супротивника з одночасним зміцненням та захистом власної інформації та інформаційних систем та інфраструктури.**

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА МОЖЕ ВКЛЮЧАТИ В СЕБЕ:

- збір тактичної інформації;
- гарантування безпеки власних інформаційних ресурсів;
- поширення пропаганди або дезінформації, щоб деморалізувати військо та населення ворога;
- підрив якості інформації супротивника і попередження можливості збору інформації супротивником.

У гуманітарному сенсі «інформаційна війна» розуміється як ті чи інші активні способи трансформації інформаційного простору. У інформаційних війнах цього типу йдеться про певну систему (концепції) нав'язування моделі світу, яка покликана забезпечити бажані типи поведінки, про атаки на структури породження інформації, процеси міркувань

МЕТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

послабити моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та посилити власні, передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях.

1976 – термін «інформаційна війна» застосований америк. фізиком Томасом Роном в роботі «Системи зброї та інформаційна війна» (сформулював основні положення концепції і.в.)

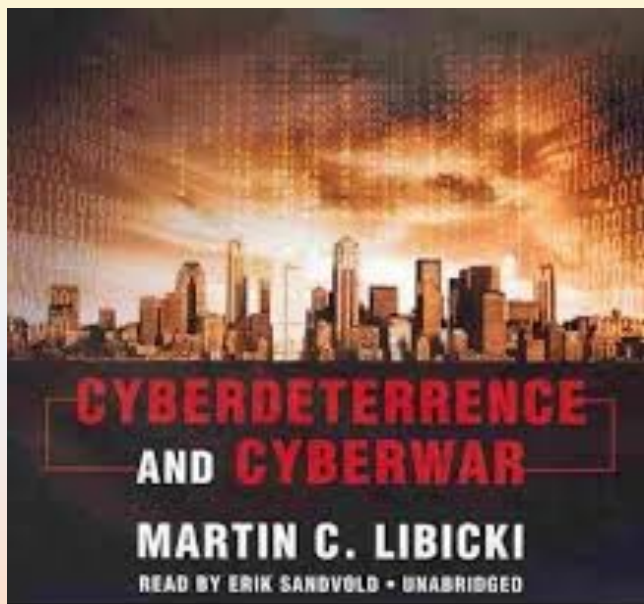
Офіційно вперше термін **"інформаційна війна"** з'явився наприкінці 80-х років ХХ століття. Він став результатом плідної праці теоретиків збройних сил США і став уживаним після вдало проведеної роботи по знищенню СРСР. Активного застосування даний термін набув під час проведення воєнної кампанії США в Іраку у 1991 р., де вперше були не лише застосовані інформаційні технології, а було відкрито наголошено на цьому, що спричинило ще більший резонанс.

Зазвичай термін «Інформаційна війна» вживають публіцистично, він не використовується в професійному середовищі, де його замінили на інформаційні чи психологічні операції. Однією з причин цього стало те, що **війна не може вестися в мирний період, а операції можуть.**

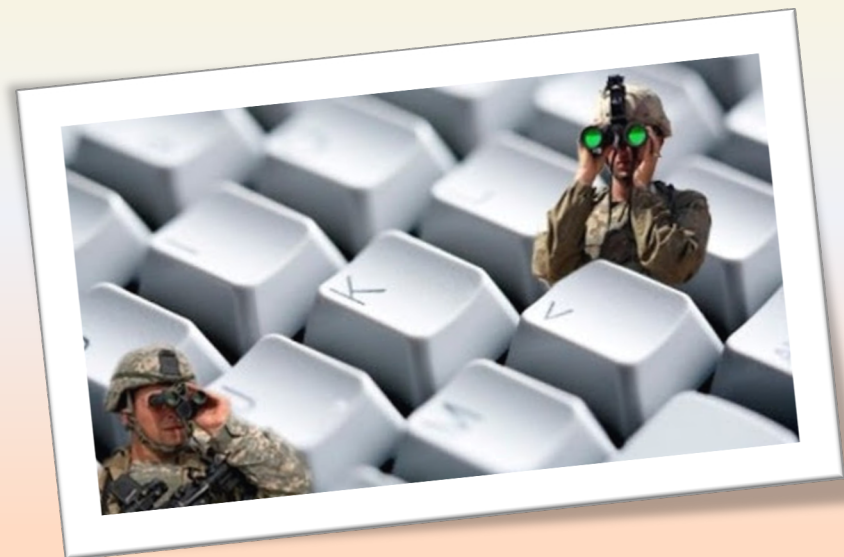
Але перші книжки в цій сфері так і звалися: наприклад, книга Дороті Деннінг «Інформаційна війна та безпека» (Denning D.E. Information warfare and security, 1999). Це, в першу чергу, технічно зорієнтована книга, але вона не залишає без розгляду жодної проблеми, яка виникає в цій сфері.

Мартін Лібікі – один із провідних теоретиків у галузі інформаційних війн – у своїй книзі «Що таке інформаційна війна?», визначає 7 форм інформаційної війни

- **1. командно-управлінська (націлена на знищення каналів зв'язку між командуванням і виконавцями);**
- **2. розвідувальна (збір важливої і захист власної інформації);**
- **3. психологічна (пропаганда, інформаційна обробка населення, деморалізація);**
- **4. хакерська (диверсійні дії та атаки проти ворога шляхом створення спеціальних програм);**
- **5. економічна (інформаційна блокада й інформаційний імперіалізм);**
- **6. електронна (спрямована проти засобів електронних комунікацій – радіозв'язку, радарів, комп'ютерних мереж);**
- **7. кібервійна.**

На думку Мартіна Лібікі «...спроби повною мірою зрозуміти всі грані поняття інформаційної війни схожі на зусилля сліпих зрозуміти, наприклад, природу слона: один, торкнувшись його ноги, каже, що це дерево, інший – на хвіст каже мотузка і т.д. Чи можна так одержати правильне уявлення? Можливо, й немає слона, а є лише дерева і мотузки. Одні готові піднести під це поняття дуже багато, а інші – трактують виключно один аспект. Так само сприймаються й прояви інформаційні війни...»

ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВОІН ПОЛЯГАЄ
У МАНІПУЛЮВАННІ МАСАМИ

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

- Стратегічна **інформаційна війна першого покоління** включає основні методи інформаційної війни, що США реалізують у наш час на державному та військовому рівнях і від яких не мають наміру відмовлятися в доступному для огляду майбутньому

- Разом з тим введено поняття стратегічна **інформаційна війна другого покоління**. Розвиток і ведення стратегічної інформаційної війни другого покоління, її скоординовані інформаційні операції у перспективі можуть привести до повної відмови від використання військової сили.

ФОРМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

перше покоління:

- вогневе придушення (у воєнний час) елементів інфраструктури державного та військового управління;
- ведення радіоелектронної боротьби;
- одержання розвідувальної інформації шляхом перехоплення й розшифровки інформаційних потоків;
- здійснення несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів з наступною їх фальсифікацією чи викраденням;
- масове подання в інформаційних каналах супротивника чи глобальних мережах дезінформації для впливу на особи, які приймають рішення;
- одержання інформації від перехоплення відкритих джерел інформації.

Інформаційна війна **другого покоління** передбачає:

- створення атмосфери бездуховності й аморальності, негативного відношення до культурної спадщини противника;
- маніпулювання суспільною свідомістю соціальних груп населення країни з метою створення політичної напруженості та хаосу;
- зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади й управління,
- дезінформація населення про роботу державних органів, підрив їхнього авторитету;
- підрив міжнародного авторитету держави, його співробітництва з іншими країнами;
- нанесення збитку життєво важливим інтересам держави в політичній, економічній, оборонній та інших сферах.

Інструментарій
інформаційної
війни.

Інформаційна
зброя.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ

Інформаційна зброя - це засоби, які спрямовані на активізацію або гальмування в інформаційній системі процесів, в яких зацікавлений суб'єкт, що застосовує зброю.

Сюди відносять різноманітні засоби знищення, перекручування або розкрадання інформаційних масивів, обмеження або заборони доступу до них законних користувачів, виведення з ладу ІКТ, комп'ютерних систем, та й загалом усього високотехнологічного функціонування держави.

МЕТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ

на підсвідомому рівні здійснювати вплив на волю супротивника та його здатність ефективного ведення інформаційної війни

ПОТУЖНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ ЗУМОВЛЕНА ЧИСЕЛЬНІСТЮ ЇЇ ПЕРЕВАГ, А САМЕ:

- універсальністю (не залежить від кліматичних чи географічних особливостей об'єкта інформаційної атаки);
- прихованістю;
- економічною ефективністю;
- масштабністю застосування;
- володіння ефектом «ланцюгової реакції»

НЕ ВСЯ ІНФОРМАЦІЯ МОЖЕ БУТИ ЗБРОЄЮ ВПЛИВУ, А ТІЛЬКИ ТА, ЯКА БУДЕ ВІДПОВІДАТИ ТАКИМ УМОВАМ:

- висвітлювати і розповсюджувати правдиву, але не вигідну інформацію, що приховується об'єктом інформаційної атаки;
- легко сприйматися масами;
- вміло завуальовувати її цілеспрямований «підривний» вплив

ІСНУЮТЬ РІЗНОМАНІТНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ. ОДНАК, НАЙВІДОМІШИМИ ТА ЕФЕКТИВНИМИ ВИДАМИ Є :

- небезпечна інформація;
- психотронна зброя;
- технічна інформаційна зброя.

Інформаційна зброя має різні шляхи і площини впливу. Крім засобів масової інформації (ЗМІ), ІКТ, мобільного зв'язку потужний її вплив відчувається і в художній та науковій літературі та творах мистецтва.

До більш витончених способів застосування інформаційної зброї відносяться приховані дії на програмне забезпечення комп'ютерних систем:

- комп'ютерні віруси;
- засоби придушення інформаційного обміну в телекомунікаційних мережах;
- фальсифікації інформації в каналах державного та військового управління

Технології
пропаганди та
"м'якої сили"
сучасних
інформаційних
війнах..

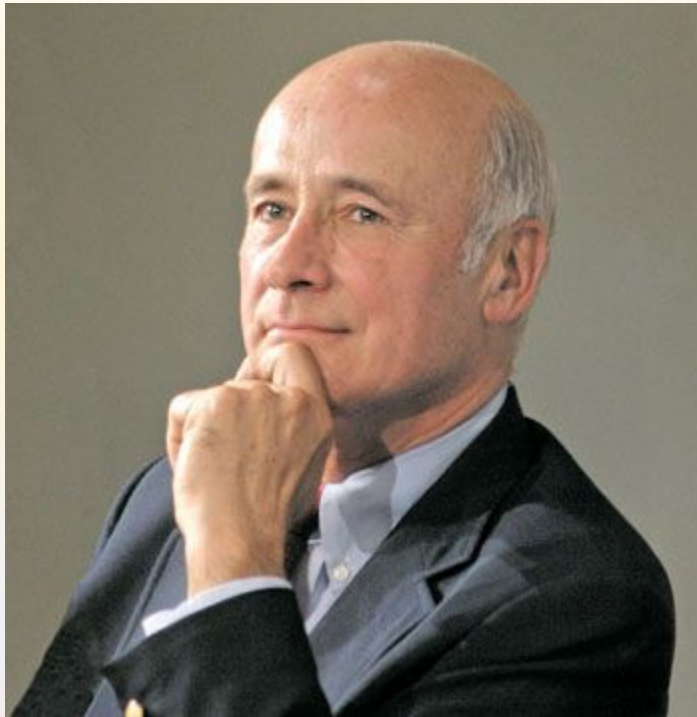
**ТЕХНОЛОГІЯ “М’ЯКОЇ
СИЛИ” – ЦЕ ОДИН З
НАЙВАЖЛИВІШИХ
ЧИННИКІВ СУЧАСНОЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ
НАЦІОНАЛЬНИХ
ІНТЕРЕСІВ.**

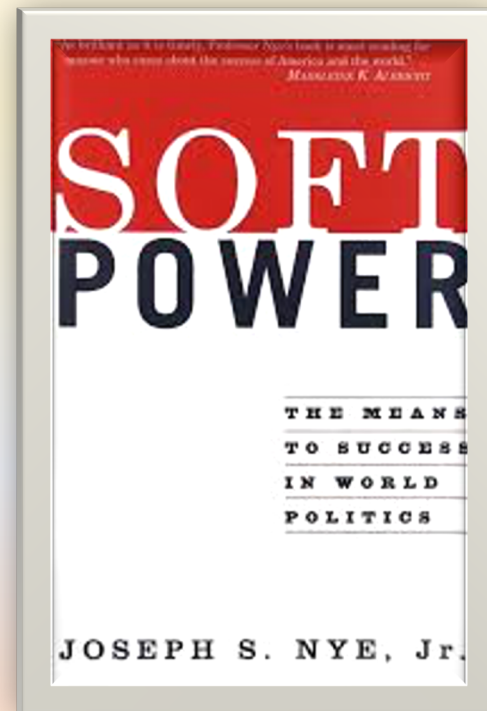
**КОНЦЕПЦІЯ “М’ЯКОЇ СИЛИ”-
АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛІТОЛОГ
ДЖОЗЕФ НАЙ У КНИЗІ “М’ЯКА
СИЛА. ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ
УСПІХУ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ»**

ТЕХНОЛОГІЇ **SOFT POWER** В ЗМІ - ЗДАТНІСТЬ ДЕРЖАВИ ДОМАГАТИСЯ СВОЇХ ЦІЛЕЙ ЗА РАХУНОК ПРИВАБЛИВОСТІ ВЛАСНОЇ КУЛЬТУРИ, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ — НА ПРОТИВАГУ "ЖОРСТКІЙ СИЛІ", ЩО ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ВІЙСЬКОВОМУ І ЕКОНОМІЧНОМУ ТИСКУ.

Джозеф Най
(народ. 1937 р.)

Сенс «soft power» полягає у формуванні привабливої влади, тобто здатності впливати на поведінку людей, **опосередковано змушуючи їх робити те, що в іншому випадку вони ніколи б не зробили**. Такою влада стає, ґрунтуючись не лише на переконанні, вмовлянні або здатності спонукати людей зробити щось за допомогою аргументів, а й на «активах», які продукують її привабливість.

М'яка сила має свої джерела - система цінностей, сповідуваних даним суспільством (державою).

Якщо та чи інша країна може подати іншим суб'єктам світової спільноти свою силу легітимною, то їй легше уявити свої інтереси як загальні, вона рідше стикається з протидією своїм устремлінням на міжнародній арені.

Цінності демократії, особиста свобода, мобільність та динамічність суспільства, змагальність у формуванні влади та політики, відкритість, що стають рисою національного характеру, доступність вищої освіти, політична та стратегічна культура суспільства, універсальність зовнішньої політики держави - все це тією чи іншою мірою підживлює процес виникнення та функціонування м'якої сили

«М'яка сила - це **здатність** отримувати бажане, залучаючи, а не змушуючи. Спокуса завжди **більш дієва**, ніж примус, і багато цінностей, таких як демократія, права людини, **можливості розвитку особистості, спокусливі подвійно**. Подібна сила впливає з **привабливості** культури, способу життя тієї чи іншої країни, її соціальних ідеалів, її політики. Будь-яка держава може досягти в рамках м'якої сили бажаного результату просто тому, що **інші країни визнають переваги** її системи цінностей, її досвіду, політичної культури віддають належне досягнутому нею рівню добробуту народу, її відкритості до світу, її зовнішньої політики, що поважає право інших мати свою думку та готової прийти на допомогу іншим у критичній ситуації»

Дж. Най

М'яка сила ґрунтується на здібності тієї чи іншої держави створювати міжнародний порядок денний таким чином, щоб він відповідав як її інтересам, так і прагненням інших суб'єктів світової спільноти

Ефективна “м’яка сила» – це сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників держави, які дають змогу ефективно використовувати “м’яку силу” як інструмент впливу в глобальному світі.

**"Розумна" сила
(smart power) -
вміння найкраще
комбінувати жорстку
силу примусу та
фінансової
підтримки з м'якою
силою переконання
та привабливості**

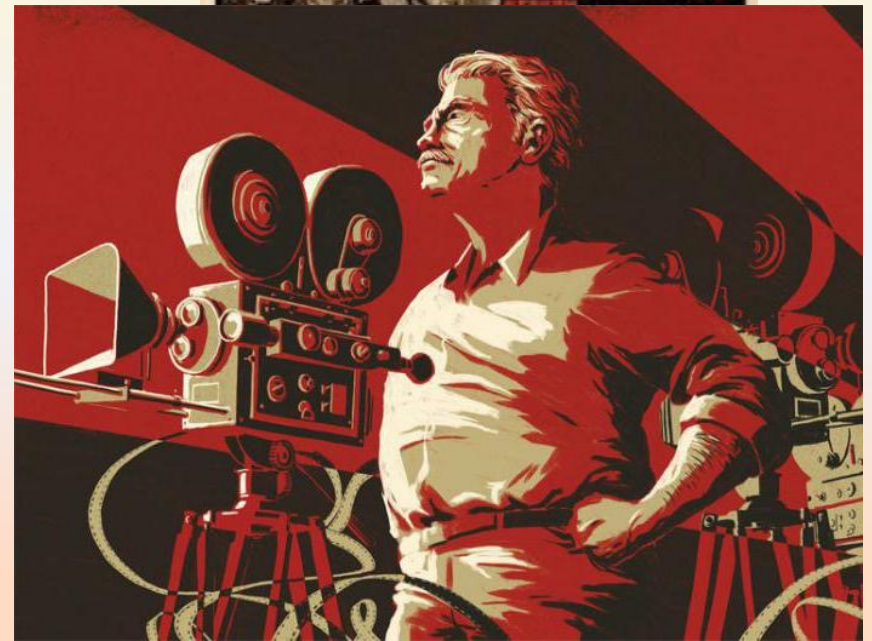

Кіноіндустрія як
«м'яка сила» в
інформаційних
війнах. Фейкові
технології

Кіно - це найбільш розвинутий
засіб контролю над масами

«Поки народ безграмотний, з усіх мистецтв для нас найважливішими є кіно та цирк» (Ленін)

Кіно активно насаджує цінності країни-виробника і може завдати руйнівного впливу на всю культуру того народу, який «приміряє» на себе чужі цінності, цінності суспільства масового споживання. На думку З. Бжезинського, в галузі масової культури, незважаючи на її крайню примітивність, США не мають собі рівних привабливостю, особливо серед молоді. Мас-культура (поряд з військовою та економічним могутністю) забезпечує Сполученим Штатам політичний вплив, близького якому не має жодна держава світу.

Кіно спроможне впливати на наш настрій, емоційний стан. Вчені проводили дослідження, як різні жанри кіно впливають на організм людини. Виявилось, що перегляд бойовиків і трилерів зі сценами жорстокості і насильства погіршують циркуляцію крові глядача, тобто згубно впливають на його здоров'я. Вони «підживлюють» агресію, яка через свідомість проникає на підсвідомий рівень і провокуватиме прояви агресивної поведінки.

Б.Обама, С.Спілберг та Т.Хенкс у кінотеатрі Білого Дому перед показом міні-серіалу «Тихий океан» 11 березня 2010 р.

ГАЗЛАЙТИНГ - ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА, ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ЯКОГО ЗМУСИТИ ЛЮДИНУ СУМНІВАТИСЯ В ОБ'ЄКТИВНОСТІ СВОГО СПРИЙНЯТТЯ, А ТАКОЖ В САМІЙ РЕАЛЬНОСТІ

**МАСОВИЙ ГАЗЛАЙТИНГ – ІНФОРМАЦІЙНА
ОПЕРАЦІЯ З МЕТОЮ ВВЕДЕННЯ ВЕЛИКИХ МАС
ЛЮДЕЙ У СТАН ГЛИБОКОГО СУМНІВУ З ПРИВОДУ
ОБ'ЄКТИВНОСТІ РЕАЛЬНИХ ПОДІЙ ТА СТВОРЕННЯ
НЕВПЕВНЕНОСТІ У СВОЇЙ АДЕКВАТНОСТІ**

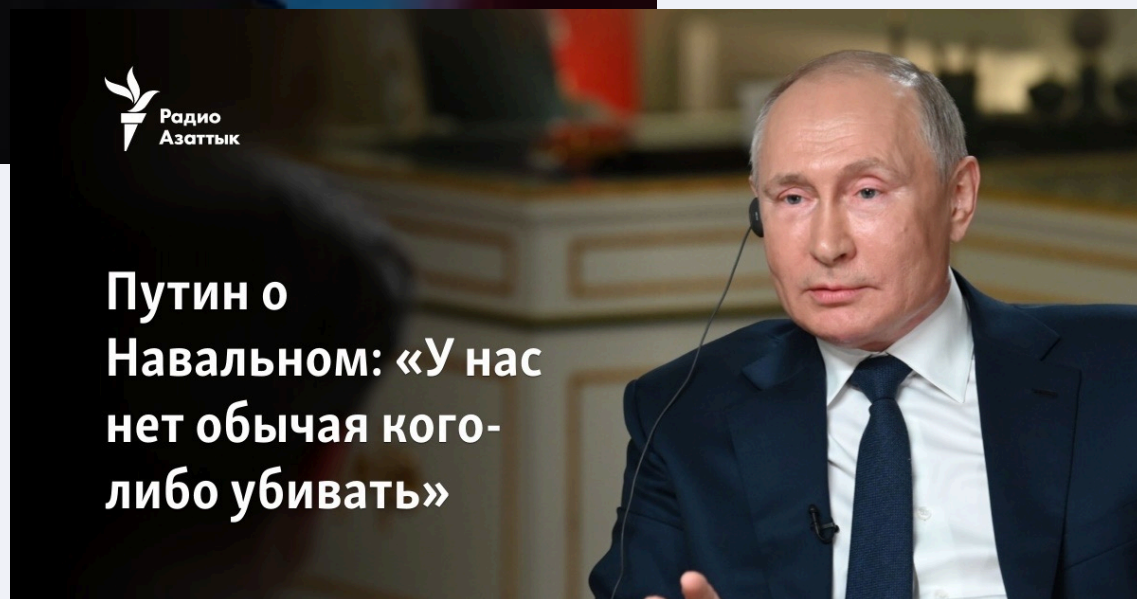
СЕМАНТИЧНА ВІЙНА – КОНЦЕПТУАЛЬНА ВІЙНА ЗА ПЕВНІ СМИСЛИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО ; СПРЯМОВАНА НА СТВОРЕННЯ НОВИХ ДИСКУРСІВ І УПРАВЛІННЯ ТИМИ, ЯКІ ВЖЕ ІСНУЮТЬ, З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ У ІНТЕЛЕКТУАЛІВ СВІТОПРОЄКТНОЇ СЕМАНТИКИ, ЯКУ НАДАЛІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ МАСИ

7 ОСНОВНИХ ТЕХНІК ГАЗЛАЙТИНГУ

1. ЗАПЕРЕЧЕННЯ ПОДІЙ ТА ФАКТІВ

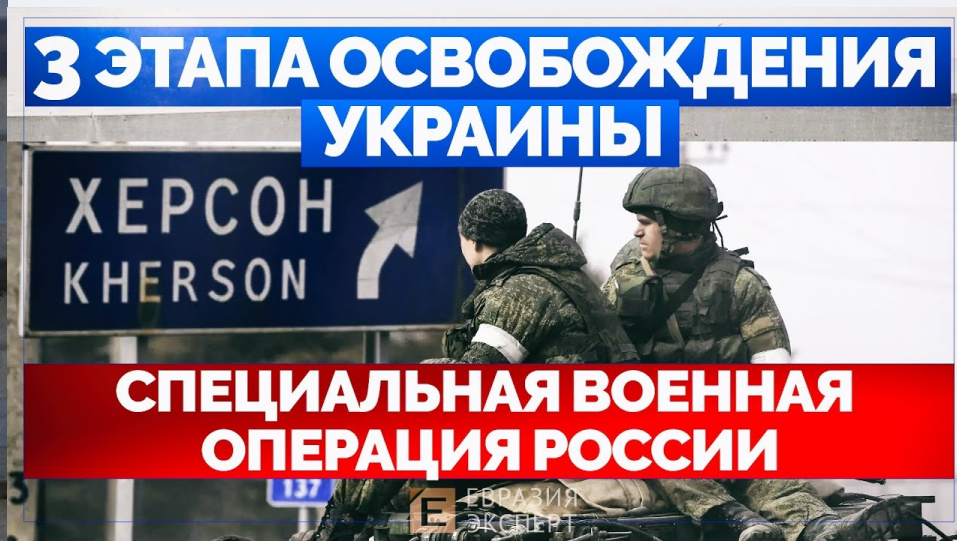
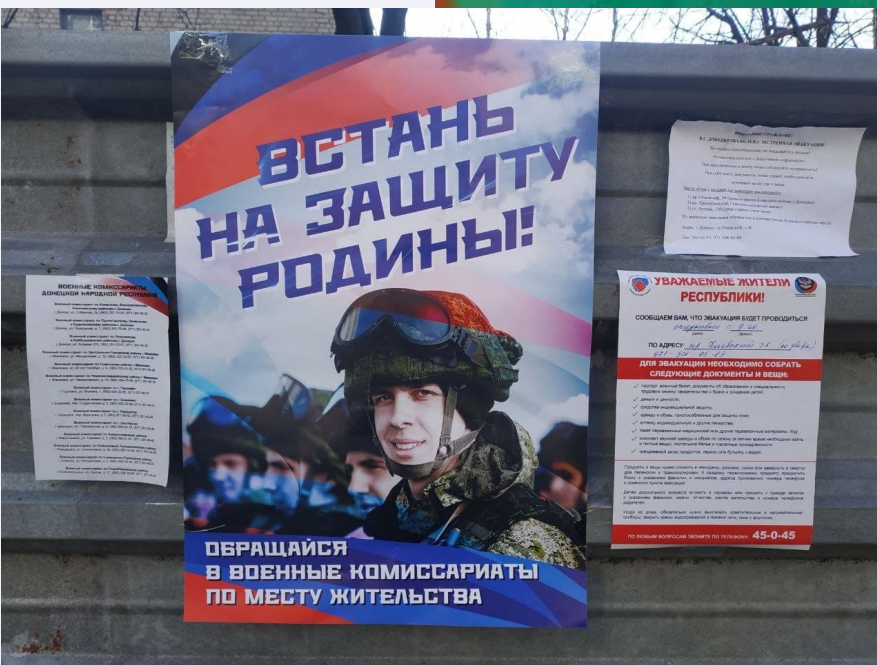
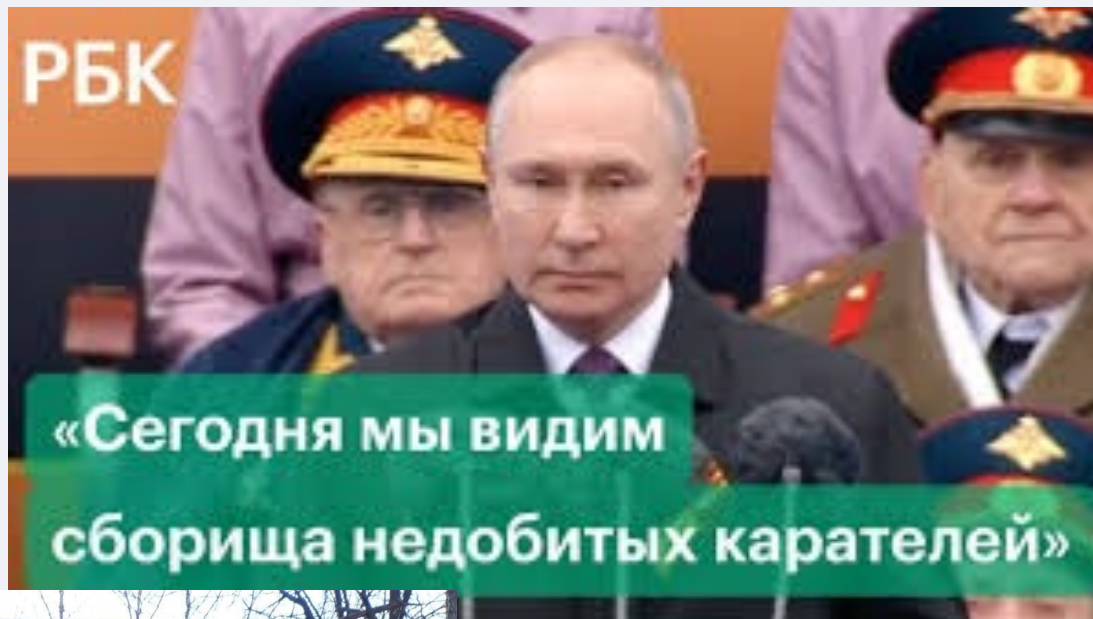

2. ЗНЕЦІНЕННЯ ПОЧУТТІВ

3. ПІДМІНА ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

У посланні федеральним зборам рф від 25 квітня 2005 року путін згадав, «як зароджувалася новітня російська історія» і визнав: «Крах Радянського Союзу був найбільшою геополітичною катастрофою століття. Для російського ж народу він став справжньою драмою. Десятки мільйонів наших співгромадян і співвітчизників опинилися за межами російської території. Епідемія розпаду до того ж перекинулася на саму росію...».

4. КРИТИКА ЗМІСТУ

Заява путіна: "Обстоятельства требуют от нас решительных и незамедлительных действий. Народные республики Донбасса обратились к России с просьбой о помощи. В связи с этим в соответствии со статьей 51 части 7 устава ООН с санкции Совета Федерации России и во исполнение ратифицированных Федеральным собранием 22 февраля сего года договоров о дружбе и взаимопомощи с Донецкой народной республикой и Луганской народной республикой мною принято решение о проведении специальной военной операции"

5. ПРИМЕНШЕННЯ ЗНАЧЕННЯ

«Наші втрати на сьогодні загиблими – 5937 людей. Тут не можу ще раз не відзначити наших хлопців, які мужньо виконують свій обов'язок. Не можу не сказати про наших медиків. Із загальної кількості поранених більше 90% повернулися в стрій», – заявив шойгу 21.09.2022.

За даними Генштаба ЗСУ – 55 110 окупантів загинуло на цей момент

6. ВВЕДЕННЯ У РОЛЬ АГРЕСОРА

7. ВИКРАДЕННЯ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

ТЕРМІН «ФЕЙК» - АНГЛ. FAKE – ПІДРОБКА

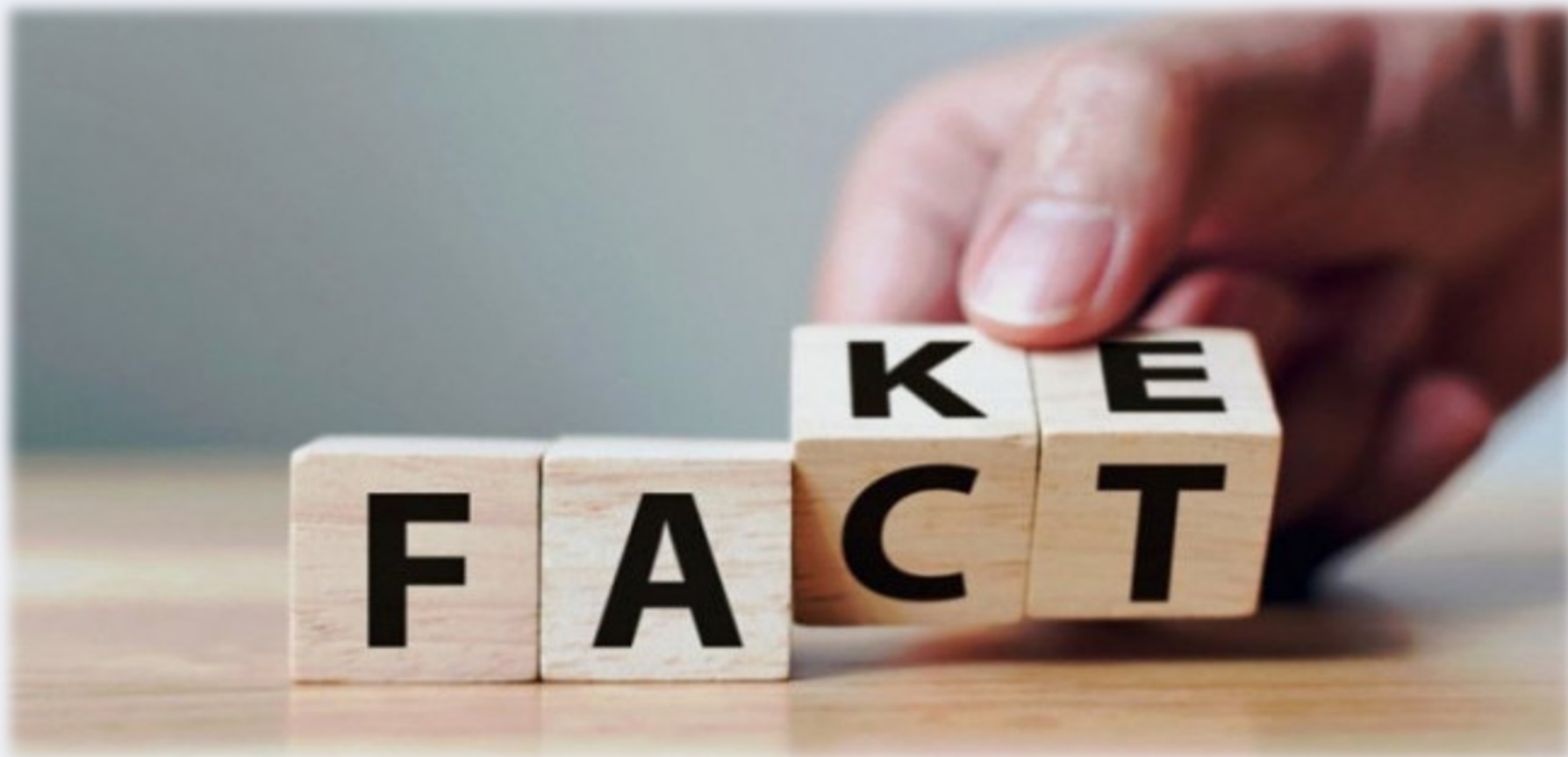

Фейкові новини - підробка чи імітація новин (маніпулятивне спотворення фактів; дезінформація), яку створено з ігноруванням редакційних норм, правил, процесів, прийнятих у ЗМІ для забезпечення відповідності та перевіреності, та яка не витримує жодних, навіть поверхневих, перевірок на відповідність та реальність, але, незважаючи на це, має потужний вплив на свідомість великої кількості людей.

Фейк передбачає навмисне перекручення, вигадкування, дезінформування, а неправдива інформація може бути подана у ЗМІ випадково - через халатність журналістів, неуважність, недостатню перевірку інформації.

ТИПИ ФЕЙКІВ, ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАВДАННЯ:

- фейки, які сіють паніку серед людей;
- фейки, які розпалюють міжнаціональну ворожнечу;
- фейки, які поширюють хибні думки для того, щоб заплутати нас, відвернути від правди;
- фейки, які маніпулюють свідомістю;
- фейки, які рекламують когось або щось;
- фейки, які приносять прибуток ЗМІ, що його поширює («жовта преса»);
- фейки, які плямують чийсь репутацію (найчастіше це фото, добре опрацьовані у Photoshop);

НАЙВІДОМІШІ ФЕЙКОВІ ФОТО

фото чудовиська оз. Лох-Несс (1930р.) – у 1990 р.
виявили, що це верхня частина іграшкового
підводного човна

**ФОТО БУДІВЕЛЬНИКІВ РОКФЕЛЛЕР-ЦЕНТРУ, ЯКІ
СИДЯТЬ НАД БЕЗОДНЕЮ НА 69 ПОВЕРСІ – У 2012 Р.
ВИКРИЛИ, ЩО СИДЯТЬ ДІЙСНО НА 69 ПОВЕРСІ, АЛЕ У
ПОВНІЙ БЕЗПЕЦІ**

**ФОТО УРАГАНУ СЕНДІ (2012) – КОМБІНАЦІЯ
ФОТО СТАТУЇ СВОБОДИ У ЯСНИЙ ДЕНЬ ТА
УРАГАНУ У ШТАТІ НЕБРАСКА**

Фейкова інформація в результаті має негативний вплив та є шкідливим явищем в українському медіапросторі. Боротись із нею потрібно як на державному, так і на індивідуальному рівнях.

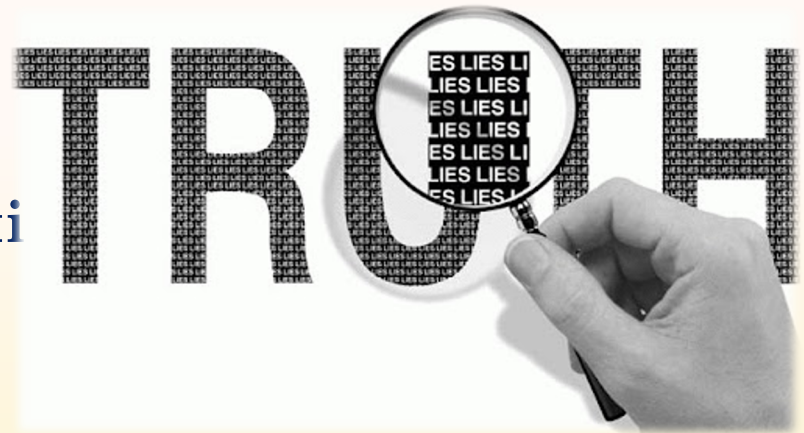

Факт – це підкріплені надійними свідченнями явища та події. У різних людей може бути різний погляд на ту саму подію, але з фактами не посперечаєшся, бо вони вже встановлені, перевірені та доведені.

Саме тому **факт** має бути не просто встановлений, а перевірений, перевірений ще раз і «відлитий у граніті».

Тому спотворення фактів – це злочин проти об'єктивності та точності. Гірше, якщо це свідомий злочин проти незалежності та неупередженості. Зовсім погано, коли це навмисна маніпулятивна конструкція.

У сучасних цифрових комунікаціях дедалі актуальнішим стає поняття «фактоїд» - це антонім «факту».

Це спочатку неіснуючі факти, які опубліковані у медіа, отримують живу реакцію та оцінку, швидко розповсюджуються. А потім, своєю чергою, впливають на картину миру та дії людей.

Не така вже важлива істина насправді, якщо ефект реальний.

- **Фактоїд:** хамелеони змінюють колір для маскування
- **Факт:** раніше вчені дійсно так вважали, але потім з'ясували, що колір шкіри хамелеону змінюється в залежності від температури навколишнього середовища, рівня освітленості, настрою та фізіологічних процесів, що протікають. Все виявилось набагато складнішим, ніж передбачалося.

- **Фактоїд:** банани ростуть на пальмах
- **Факт:** бананових пальм не існує, улюблені багатьма банани - це плоди трав'янистої рослини з потужною кореневою системою, коротким щільним стеблом і потужним листям. Воно посідає друге місце у світі за висотою серед трав, на першому – бамбук. І банан офіційно не фрукт, а ягода.

Наслідки розповсюдження фейкової інформації

Прибуття інопланетян

30 жовтня 1938 року в ефірі радіостанції CBS відбулася прем'єра вистави «Війна світів», проте слухачі прийняли її за реальний репортаж новин. Люди вдарилися в паніку - збирали речі, залишали свої будинки, на дорогах утворилися пробки, а телефонні лінії перевантажені. Більше того, коли правда з'ясувалась, деякі продовжили стверджувати, що особисто бачили марсіан.

Вишки 5G викликають коронавірус

Навесні та влітку 2020 року повідомлення з таким посилом швидко поширилися соціальними мережами. Бельгійський терапевт Кріс Ван Керкховен дав інтерв'ю місцевій газеті, де пов'язав спалах інфекції в Китаї із встановленням вишок 5G. Це інтерв'ю через якийсь час видалили, але аматори конспірології вже встигли зацікавитись ним. У результаті, крім паніки, було зафіксовано й акти вандалізму - у Великій Британії зловмисники навмисно знищували вежі стільникового зв'язку.

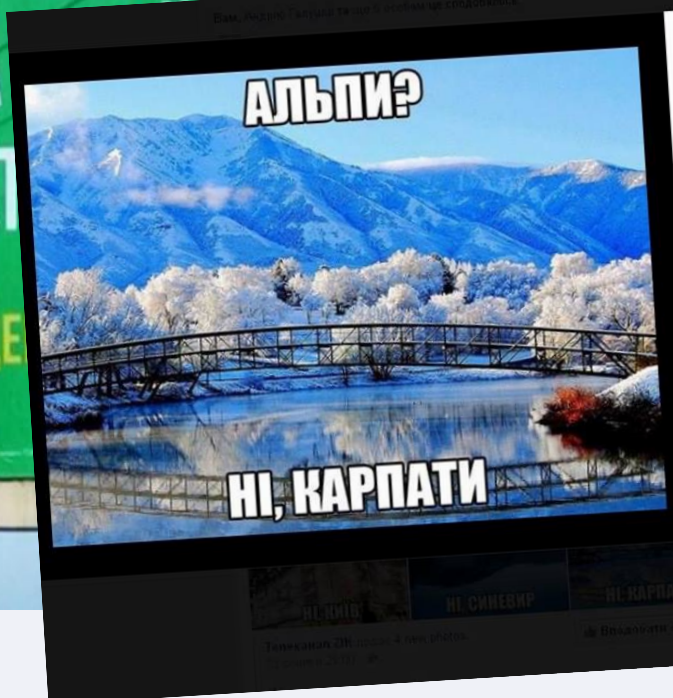
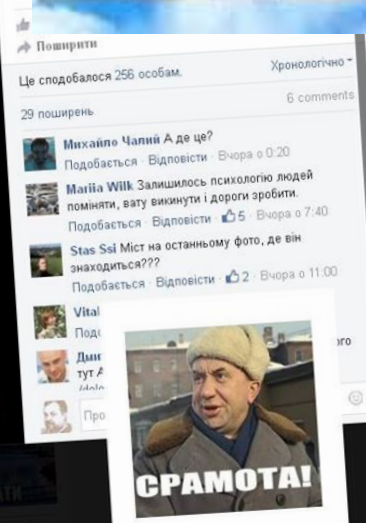

Як відбувається актуалізація та легалізація різних явищ і подій - неусвідомлено чи свідомо їх вбудовують як «підтверджені» факти в інформаційну картину, у результаті спотворюючи все полотно. Цим прийомом активно користуються пропагандисти, кібербійці, мережеві тролі та інші маніпулятори.

ФАКТЧЕКІНГ :

- ДЖЕРЕЛА
- ЕКСПЕРТИ
- ЕМОЦІЇ
- ПОДАННЯ ФАКТІВ

Поняття **«фактчекінг»** прийшло у нові медіа із традиційної журналістики із принципів роботи редакції: **редакційний фільтр – необхідна умова у технології роботи журналіста.**

Технологія ця обумовлена етичними принципами: **незалежність, об'єктивність, неупередженість, точність.** Завдяки дотриманню цих принципів з'являється **довіра аудиторії та формується репутація видання.**

Фактчекінг – перевірка тверджень на повноту, достовірність та наявність маніпуляцій – не лише захищає суспільство від брехні, а й допомагає виховати в громадян критичне мислення, змусити політиків відповідати за свої слова, поліпшує якість політичної дискусії.

Організації, що займаються фактчекінгом – окрім StopFake, в Україні це [VoxUkraine](#), [FactCheck](#) та [«Слово і діло»](#), – окрім штатних дослідників, які знаходять і класифікують первинні дані, залучають до роботи експертів, які перевіряють, контролюють і оцінюють інформацію. Для оцінки інформації зі специфічних сфер необхідні галузеві експерти.

<https://video.detector.media/lessons/faktcheking-ta-perevirka-danykh-i27>

**Фактчекінг та перевірка даних (курс
«Журналістські розслідування) відеотека
Детектор медіа**

ЯК ЗЛОВИТИ ФЕЙК?

Фейк – це подання фактів у спотвореному вигляді або подання свідомо неправдивої інформації.

ОЗНАКИ, ЯКІ МОЖУТЬ ВКАЗАТИ НА ФЕЙК:

ДЖЕРЕЛА

- Відсутність джерел інформації
- Анонімні джерела
- Інформація, взята із соцмереж, з акаунтів, які не верифіковані
- Лінк на підозрілі або маловідомі джерела

ЕКСПЕРТИ

- Представники структур, яких не існує в реальності
- Експерти без вказування інституції, яку представляють
- Анонімні експерти (“вчені вважають...”)
- Політично заангажовані експерти

ЕМОЦІЇ

- Думка чи оцінка подається як факт
- Заголовок не відповідає новині або є надміру емоційним
- Журналіст вживає слова, що викликають позитивні/негативні емоції.
- Навішування ярликів, поширення стереотипів.

ПОДАННЯ ФАКТІВ

- Соціологічні дані без вказання вибірки, замовника, географії, і т.д
- Однобоке подання фактів, оцінок і коментарів, узагальнення
- Викривлене подання новини: реальні факти подають з неправдою
- Недостовірні фото/відео, подають як підтвердження інформації.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!